

DOSSIER. *Triumph of the city* door Edward Glaeser.
Stadsgeschiedenis als eilandgevoel

Met bijdragen van Leo Lucassen en Wim Willems, Bert De Munck, Robert Kloosterman en
Gijsbert Oonk
(samengesteld en ingeleid door Maarten F. Van Dijck)

Met het 'Dossier' wil de redactie van Stadsgeschiedenis een belangwekkende publicatie of een interessant initiatief op het gebied van de studie van steden en hun verleden onder de aandacht brengen. Telkens zullen een aantal specialisten uit diverse vakgebieden op deze publicatie of dit initiatief commentaar geven vanuit hun vakgebied.

In de glazen bol van Harvard-econoom Edward Glaeser ziet de toekomst van de wereld er rooskleurig uit. In zijn bestseller *Triumph of the city* claimt Glaeser immers dat verstedelijking een zegen is voor de ontwikkeling van de mensheid. Stedelingen zijn volgens hem gezonder, gelukkiger en welvarender dan plattelandbewoners. Als we die vaststelling koppelen aan het gegeven dat de verstedelijkingsgraad in de wereld is toegenomen van 33 procent in 1960 naar 52 procent in 2012 dan ziet de toekomst van de wereld er veelbelovend uit.¹ Cruciaal is natuurlijk de vraag of Glaeser een waarzegger is die de kaarten van de toekomst goed kan lezen. Zijn optimisme over de groei van de stad staat in scherp contrast met de conclusies van bijvoorbeeld Mike Davis in *Planet of slums*. Hij stelt vast dat de toenemende verstedelijking tot meer armoede in de wereld leidt als gevolg van de urbanisering in ontwikkelingslanden.²

Toch is het de moeite om Glaesers verhaal aan een grondige analyse te onderwerpen. Glaeser is niet de eerste de beste. De Harvard-econoom heeft al tien boeken en meer dan honderd wetenschappelijke artikelen op zijn naam staan. Zijn wetenschappelijke productie is niet alleen overweldigend naar kwantitatieve maatstaven, maar ook de invloed van zijn bijdragen is indrukwekkend. Terwijl artikelen van Mike Davis – om die vergelijking vol te houden – hoogstens vijftientig keer worden geciteerd volgens de Thompson-Reuters citatiedatabank, worden de bijdragen van Glaeser in publicaties van collega's honderden keren aangehaald.³ *Triumph of the city* mag een lichtvoetig boek zijn voor een breed publiek, de inhoud van het boek stoelt op een jarenlange onderzoekservaring en publicaties die hoog staan aangeschreven bij collega's. Wel gaat het dan vooral om een publiek van economen: historici lezen en citeren Glaeser veel minder, al duikt zijn nieuwe boek – waarin het verleden een belangrijke rol speelt - in historische publicaties toch steeds vaker op.⁴

Het belang van *Triumph of the city* zit hem niet alleen in de wetenschappelijke reputatie waarop Glaeser zich kan beroepen, maar ook in de toegankelijke schrijfstijl en de ambitie om een breed publiek bereiken. Dat is aardig gelukt, want zijn boek werd inderdaad breed opgepikt. Zo werd *Triumph of the city* uitgebreid geprezen in 'Een zomer in boeken' op de Belgische Radio 1. Glaeser werd er omschreven als een 'professor in Harvard, gespecialiseerd in stadsgeschiedenissen'.⁵ In Nederland werd het boek eveneens geprezen in de media. Er verscheen bijvoorbeeld een erg positieve recensie van het boek in NRC. Sterker

¹ <http://data.worldbank.org/topic/urban-development>.

² M. Davis, *Planet of slums* (New York 2006) 3. Zie het dossier over Davis' boek in *Stadsgeschiedenis* 2 (2007) 152-174.

³ Bovenaan de lijst van artikelen van Glaeser in de citation index van Thompson Reuters staat de bijdrage E.L. Glaeser, H.D. Kallal, J.A. Scheinkman en A. Shleifer, 'Growth in cities', *Journal of Political Economy*, 100 (1992) 1126-1152 dat in totaal 887 maal wordt geciteerd.

⁴ Slechts 0,5 à 1 procent van de verwijzingen naar artikelen van Glaeser zijn van de hand van historici volgens Thompson Reuters.

⁵ De bespreking is te beluisteren op: <http://www.cobra.be/cm/1.1409180?view=popupPlayer>.

nog, volgens NRC-redacteur Bernard Hulsman (redacteur architectuur) was *Triumph of the city* zelfs één van de boeken van het jaar 2011.⁶

Triumph of the city mikt bovendien niet alleen op een breed, maar ook op een politiek invloedrijk publiek. Het boek staat vol met beleidsaanbevelingen in het genre: 'Governments should encourage people to live in modestly sized urban aeries instead of bribing home buyers into big suburban McMansions' (15). Het laatste, concluderende hoofdstuk van het boek is in feite een aaneenrijging van politieke aanbevelingen. Die boodschap lijkt aan te slaan, want op de Belgische Radio 1 noemde journalist Annelies Beck *Triumph of the city* 'in het kader van de gemeenteraadsverkiezingen een zeer aan te raden boek'.⁷ Ook politieke actiegroepen, zoals het Antwerpse Ademloos, raden de lectuur van het boek aan.⁸ In Nederland wordt *Triumph of the city* al geciteerd in wetenschappelijk adviezen van het Planbureau voor de Leefomgeving.⁹ Kortom, *Triumph of the city* zal net als Jane Jacobs *The death and life of great American cities* ongetwijfeld zijn stempel weten te drukken op nationaal, regionaal en stedelijk beleid. Er is dus alle reden om het boek eens aan een diepgaande analyse te onderwerpen.

De beleidsopties die Glaeser in zijn boek voorstelt, dragen vaak een duidelijk neoliberale signatuur. Doorheen het boek toont Glaeser zich een fervent voorstander van de vrije markt en een laissez-faire-politiek. Zo gelooft hij niet in het nut van herwaarderingsprojecten voor verarmde buurten en meent hij dat inkomensbelastingen de rijken doen wegvluchten. Vakbonden zouden de economische groei afremmen net als de bescherming van historisch erfgoed in de stad. Ook zijn positieve benadering van migratie past in dit neoliberale denken, al onderscheidt hij zich hier wel duidelijk van conservatieve rechts-liberalen. Glaeser gelooft duidelijk in de 'American dream' waarin ieder burger verantwoordelijk is voor zijn eigen geluk. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat hij scholing als de cruciale hefboom ziet voor stedelijke ontwikkeling. In hoofdstuk 9 betoogt Glaeser weliswaar dat stedelijke succesverhalen vele vaders hebben, investeringen in scholing vormen de rode draad in alle voorbeelden van stedelijke groei die Glaeser de revue laat passeren.

Het gedachtegoed van Glaeser is echter niet voor één gat te vangen. Hoewel hij een vurig pleidooi houdt tegen inkomensbelastingen, is hij niet radicaal gekant tegen elke vorm van belasting. Zo pleit hij vóór hogere benzinetaksen en de invoering van kilometerheffingen om autogebruik tegen te gaan. Dergelijke maatregelen zouden volgens hem niet alleen mobiliteitsproblemen oplossen, maar ze zouden tevens het milieu ten goede komen. Ook zijn pleidooi om hoogbouw in steden te stimuleren, is ingegeven vanuit een ecologische reflex. Verder is Glaeser geen verdediger van de zuivere nachtwakersstaat, want hij is wel degelijk van mening dat de overheid in allerlei publieke diensten moet voorzien. Zo stelt hij kortdaat: 'countries that cannot provide clean water for their citizens should not be in the business of regulating currency exchanges' (158). Ook mobiliteit, veiligheid en scholing zijn voor Glaeser domeinen waar de overheid zich mee moet inlaten.

Glaeser ziet geen heil in actiegroepen en buurtcomités. In feite lijkt hij niet zo'n hoge pet op te hebben van democratische besluitvorming. Zo pleit hij voor meer politie en strengere straffen. Charles Tilly draait zich ongetwijfeld om in zijn graf als hij ziet dat zijn werk wordt aangehaald om aan te tonen dat 'repression works' (55). Democratie is voor Glaeser zeker niet de belangrijkste maatstaf om overheden te beoordelen. In zijn eerdere werk wees hij er al op dat ook dictaturen positieve effecten hebben en zelfs goed kunnen zijn voor de doorsnee

---

⁶ <http://www.nrc.nl/boeken/2012/01/02/de-boeken-van-het-jaar/>.

⁷ <http://www.radio1.be/content/een-zomer-boeken-stadsliteratuur-0>.

⁸ <http://www.ademloos.be/nieuws/onze-toekomst-lijgt-de-stad>.

⁹ O. Raspe en D. Hamers, *Essays. Toekomst van de stad* (Den Haag 2012). Zie ook: <http://www.pbl.nl/publicaties/2012/essays-toekomst-van-de-stad>.

burger. Zo prijst Glaeser de aanpak van de communistische partij in China en het beleid van de Spaanse generaal Franco.¹⁰

Glaesers werk is echter vooral interessant voor *Stadsgeschiedenis* omwille van de aandacht voor het verleden van steden. Om zijn redeneringen kracht bij te zetten, beroept hij zich vaak op historische feiten en processen. Glaeser behoort tot het lange rijtje van sociale wetenschappers die de geschiedenis niet als een continu proces beschouwen. Dat betekent dat hij in zijn betoog nogal makkelijk overschakelt van de ene periode naar de andere, zonder er rekening mee te houden dat zoiets in strijd is met het chronologische en sequentiële karakter van de geschiedschrijving. Je kunt immers niet zomaar van de Oudheid naar het heden springen zonder rekening te houden met de tussenliggende periode, en dat is nu net de manier waarop Glaeser met het verleden van steden omgaat. Zo verbindt hij het Athene van de vijfde eeuw voor het begin van onze tijdrekening probleemloos met het New York van de twintigste eeuw zonder zich vragen te stellen over de validiteit van deze redenering.

De context blijkt er allemaal niet zoveel toe te doen en dat is ook één van de grote kritiekpunten die in dit dossier naar voren komen. Gijsbert Oonk wijst erop dat steden enkel te begrijpen zijn in samenhang met het omliggende platteland. Ook Bert De Munck mist in de analyse van Glaeser de bredere verbanden. Hij vindt het onbegrijpelijk dat Glaeser geen rekening houdt met processen op wereldschaal die het niveau van de stad overstijgen. De bijdrage van Robert Kloosterman toont bovendien aan dat niet alleen historici zich storen aan deze one-size-fits-all- aanpak van Glaeser. Kloosterman mist aandacht voor de sociale en institutionele context van de steden die in het boek aan bod komen. Leo Lucassen en Wim Willems zijn iets minder negatief, maar ze storen zich wel aan het Amerika-centrisme van Glaeser. Volgens hen had een systematische vergelijking tussen de Verenigde Staten en Europa van *Triumph of the city* een veel rijker boek gemaakt. Bovendien wordt stedelijkheid in Glaesers boek teveel vanuit een New Yorks perspectief benaderd. Ligt misschien zijn opvoeding in New York aan de basis van zijn neiging om steden te beschouwen als eilanden te midden van het platteland? Voor Glaeser is het water tussen stad en platteland in elk geval diep en haast onoverbruglijk.

Kortom, Glaeser lijkt steden – zoals Bert De Munck terecht aangeeft – onder een kaasstolp te plaatsen zonder rekening te houden met alles wat zich buiten het stedelijke territorium bevindt. Zowel Leo Lucassen en Wim Willems als Bert De Munck wijzen in dat verband op de opmerkelijke afwezigheid van de sociologe Saskia Sassen in zijn literatuurlijst. Steden zijn voor Glaeser afgesloten entiteiten waarop processen van globalisering weinig tot geen invloed hebben. Dat heeft te maken met het expliciet moderniseringsperspectief in zijn betoog. Niet-westerse steden zijn voor Glaeser enkel interessant als ze moderne economische groei creëren, zoals Singapore, Bangalore of Hongkong. In dat geval wordt hun ontwikkeling telkens afgemeten aan de Europese geschiedenis, of zoals Glaeser het stelt: ‘We’ll also unpack their checkered history, which is relevant now because so many cities in the developing world struggle with the vast challenges that once plagued today’s urban stars like San Francisco, Paris, and Singapore’ (6). Volgens hem moeten alle steden in de wereld het traject afleggen dat westerse steden hebben afgelegd, want alternatieve wegen naar welvaart, gezondheid en geluk ziet hij niet. De triomf van de stad staat voor Glaeser dan ook gelijk met de triomf van de westerse stad.

---

¹⁰ Zie bijvoorbeeld ook het veel geprezen en vaak geciteerde artikel: E.L. Glaeser, R. La Porta, F. Lopez-de-Silanes en A. Schleifer, ‘Do institutions cause growth?’, *Journal of Economic Growth*, 9 (2004) 271-303.